

Πλατεῖα ἀξίνη χρησιμοποιουμένη ἐν τῇ καλλιεργείᾳ κυρίως τῶν ἀμπέλων: Σκάβω δῆλη μέρα μὲ τὴν ὕβελαξίνα. Συνών. ἀμπελαξινάρι, ἀμπελαξίνι, ἀμπελότσαπλα.

ἀμπελαξινάρι τό, ἀμάρτ. ἀμπελοξινάρι Πελοπν. ἀμπελοξινάρο Ζάκ.

Ἐκ τῶν οὐσ. ἀμπέλι καὶ ἀξινάρι, παρ' ὅ καὶ ἔξινάρι, ἦ ἐκ τοῦ οὐσ. ἀμπελαξίνα καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ.-άρι (I).

Ἀμπελαξίνα, ὁ ίδ.

ἀμπελαξίνι τό, ἀμάρτ. ἀβελοξίνι Πελοπν.(Πλάτσ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀμπελαξίνα.

Ἀμπελαξίνα, ὁ ίδ.

ἀμπελάρις δ, Μακεδ. (Θεσσαλον.) κ. ἀ. —Λεξ. Δεὲκ Λάουνδ. Βλαστ. 291 ἀμπιλάρ' Μακεδ. (Καταφύγ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀμπέλι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ.-άρις. Ἡ λ. καὶ παρὰ Πορτ.

Ο καλλιεργῶν ἀμπελῶνα. Συνών. ἀμπελᾶς 2, ἀμπελάτης, ἀμπελικός I, ἀμπελουργὸς 1.

ἀμπέλαρος δ, "Ηπ. (Κούρεντ.)

Μεγεθ. τοῦ οὐσ. ἀμπέλι.

Μεγάλη ἀμπελος. Συνών. ἀμπέλα, ἀμπελούκλα.

ἅμπελᾶς δ, Λεξ. Δεὲκ Λάουνδ. Ἐλευθερούδ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀμπέλι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ᾶς. "Οτι ἡ λ. μεσν. δηλοῦται ἐκ τοῦ μεσν. ἐπων. Ἀμπελᾶς.

1) Ο κάτοχος πολλῶν ἀμπελῶνων Λεξ. Ἐλευθερούδ. 2) Καλλιεργητής ἀμπελῶνος Λεξ. Δεὲκ Λάουνδ. Συνών. ίδ. ἐν λ. ἀμπελάρις. 3) Ἀμπελοφύλαξ Λεξ. Δάουνδ. Συνών. ἀμπελικός II, ἀμπελουργὸς 2, ἀμπελοφύλακας, δραγάτης. Ἡ λ. ὡς ἐπών. πολλαχ. καὶ ὡς τοπων. ὑπὸ τὸν τύπ. Ἀμπελᾶς Πάρ. τοῦ Ἀμπελᾶ Πελοπν. Ἀμπελᾶς Κεφαλλ.

ἅμπελειά ἡ, Ἀμοργ. Κύπρ. Σίκιν. Σίφν. κ. ἀ. —Λεξ. Μ. Ἐγκυκλ.. ἀβελειά Θήρ. Σύμ. ἀμπεγιά Σίφν. ἀμπιλειά Στερεολλ.. (Αίτωλ.).

Ἐκ τοῦ ἀρχ. οὐσ. ἀμπελεία. Πβ. IRB, I, 195,2 «[ό]ρι[ξ]αντι τὰν ἐπὶ τοῦ πεδ[ί]ου ἀμπελείαν».

1) Τὸ κλῆμα τῆς ἀμπέλου Ἀμοργ. Θήρ. Κύπρ. Σίκιν. Σίφν. κ. ἀ. —Λεξ. Μ. Ἐγκυκλ.: Γραιὰ ἀβελειά Θήρ. "Ἐναντι ἀβέλιν μὲ τέσσερεις ἀβελειὲς αὐτόθ. || Ἄσμ.

Νὰ ἥξερα τὴν ἀβελειά ποῦ ἔκοψαν τὸ στεφάνη, νὰ πῆται τὴν δότιζα νερὸ τοῦ Ἰορδάνη

Θήρ. Συνών. κλῆμα. β) Ἰμάς, διὰ τοῦ ὄποιου ἔξαρταται ὁ κώδων ἐκ τοῦ λαιμοῦ προβάτου κττ. (πιθανῶς ἀρχικῶς ἡτο κλάδος ἀμπέλου) Σύμ. Πβ. τσαμπάλι. 2) Τόπος, ἐνθα πρότερον ἡτο πεφυτευμένη ἀμπελος, ὅπου δύνανται νὰ σφέωνται καὶ τινα κλήματα Στερεολλ.. (Αίτωλ.) —Λεξ. Μ. Ἐγκυκλ.: Αὐτὸς οὐ τόπους ίδω μέσα εἰνι οὐλον ἀμπιλειὲς Αίτωλ. "Ἡταν νιὰ βουλὰ ἀμπιλειά τοῦτον τοὺ μέρους αὐτόθ. Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. Ἀμπιλειά καὶ ὡς τοπων. Στερεολλ.. (Αίτωλ.) Πβ. ἀμπελότοπος.

ἅμπελέτσα ἐπίρρο. Πελοπν. (Σπάρτ. Τρίπ.) ἀμπέτσα Νίσυρ.

Πιθανῶς ἐκ τοῦ Ἰταλ. *a m p less o* = περίπτυξις. Ο τύπ. ἀμπέτσα ιστος δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν παιδικὴν γλῶσσαν.

Περιβάδην, ἵπαστι, ἐπὶ παιδίων φερομένων ἐπὶ τῶν ὄμων ἐνθ' ἀν.: Ηπίστρο τὸ παιδί ἀμπέτσα Νίσυρ. Συνών. ἀγκάνια, καλικοῦτσα, δπαλα.

ἀμπελεύω ἀμάρτ. ἀβελεύω Θήρ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀμπέλι.

Φυτεύω ἀμπελον. Συνών. ἀμπελίζω, ἀμπελώνω, ἀντίθ. ξαμπελεύω, ξαμπελίζω, ξαμπελώνω.

ἀμπελεῶνας δ, Εῦβ. (Κύμ.) ἀβελεῶνας Πελοπν. (Οἰν.)

Ἐκ τοῦ μεταγν. οὐσ. ἀμπελεών.

Τόπος ἔχων ἀμπέλους, ἀμπελών. Συνών. ἀμπέλι 2, ἀμπελῶνας. Πβ. ἀμπελότοπος. Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. Ἀμπελεῶνα καὶ ὡς τοπων. Πελοπν. (Μεσσ.)

ἀμπελήσιος ἐπίθ. πολλαχ. ἀβελήσιος Θράκ. (Σαρεκκλ. κ. ἀ.) Κεφαλλ. (Λειξούρ.) Πελοπν. (Οἰν.) ἀμπιλήσιος Στερεολλ. (Αίτωλ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀμπέλι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ήσιος.

1) Ο ἀνήκων εἰς ἀμπελον ἢ προερχόμενος ἀπὸ ἀμπέλου, ἀμπέλινος ἐνθ' ἀν.: 'Αμπελήσιο σταφύλι Πελοπν. (Τρίκκ.) Κλῆμα ἀβελήσιο Θράκ. Ἀμπιλήσιον κρασὶ Στερεολλ. (Αίτωλ.) 'Αμπιλήσιον κασμᾶς αὐτόθ. 'Αμπελήσια φασούλια Κωνπλ. Βίτσα ἀμπελήσια ἀγγ. τόπ. β) Τὸ οὐδ. ἀμπελήσιο οὐσ., είδος σύκου λευκοῦ "Ηπ. ("Αρτ.) 2) Ο ὑπὸ τὰ φύκη κρυπτόμενος, ἐπὶ τινων ιχθύων Κεφαλλ. (Λειξούρ.) Πβ. Λαογρ. 6 (1917) 640.

ἀμπέλι τό, ἀμπέλιν Κύπρ. Πόντ. (Κερασ. Οἰν. κ. ἀ.) ἀμπέλι κοιν. καὶ Καλαβρ. (Μπόρ.) Πόντ. (Άμισ.) ἀμ-πέλι 'Απουλ. ἀβέλι πολλαχ. ἀμπέλ' βρό. Ιδιώμ. ἀβέλ' πολλαχ. ἀμπέλ' Καππ. (Άραβαν. Γούρτον.) Πόντ. (Οφ. Σάντ. Τραπ. Τρίπ.) ναμπέλι Σῦρ. (καὶ ἀμπέλι) 'μπέλι Θράκ. (Μυριόφ.) 'βέλι Κάλυμν. Πληθ. ὄνομαστ. ἀμπέλια 'Απουλ. (Στερεονατ.) Σίφν. ἀμπέλα Νάξ. (Βόθρ.)

Τὸ ἀρχ. οὐσ. ἀμπέλιον. Ο τύπ. ἀμπέλινη ἡδη μεσν.

1) Τὸ κλῆμα τῆς ἀμπέλου, τὸ φυτὸν τῆς ἀμπέλου Αἴγιν. 'Απουλ. Πόντ. (Άμισ. Κερασ. Οφ. Τραπ. Τρίπ. κ. ἀ.) Τῆν. Χίος κ. ἀ. —Λεξ. Ήπιτ.: "Ἐδωσα τῆς κόρης μου προῖκα ἐκατὸ ἀμπέλια Αἴγιν. "Ἐχομε πολλὰ ἀμπέλια, ἀμα ἐφέτ' οὐτόθ' ἐφέρανε σταφύλια "Οφ. 'Αμπέλια πολύκλαδα! (εὐχὴ κατὰ τὸν γάμον. Πβ. εὐχὴν τῆς στέψεως ἐν Εύχολογ. 317 (ἐκδ. Goat) «νψωσον αὐτοὺς ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, ὡς ἀμπέλον εύκληματοῦσαν!») 'Άμισ. 'Αμπέλιν καὶ κλαδία νὰ ποι' σε δ Θεός! (δομοία τῇ προηγούμενῃ) Κερασ. || Ἄσμ.

'Ακρίτας κάστρον ἔχτιζεν καὶ 'Ακρίτας περιβόλιν, δσα τοῦ κόσμου τὰ φυτὰ ἐκεῖ φέρ' καὶ φυτεύει καὶ δσα τοῦ κόσμου τὸ ἀμπέλια ἐκεῖ φέρ' καὶ ἀμπελώνει

Τραπ. Η σημ. καὶ ἀρχ. Συνών. ἀμπέλος 1, κλῆμα.

β) Κλάδος κλήματος δυνάμενος νὰ φυτευθῇ ὡς καταβολὰς Κύπρ. γ) Ο κορμὸς τῶν ἐλισσομένων φυτῶν, οἶον κολοκύνθης, φασόλων Πόντ. (Σάντ.) Συνών. κλῆμα.

δ) Ἐξάνθημα ἐρπηστικόν, ἔλκος τοῦ τριχωτοῦ μέρους τῆς κεφαλῆς τῶν μικρῶν παιδίων Δαρδαν. —Λεξ. Δεὲκ Λάουνδ. Βυζ. Συνών. αἴτιον 3, ἀμελέτη το ιο (ιδ. ἀμελέτη τος 1 ισ), ἀμπελοκλάδι 5. ε) Ελκος ἐπὶ τῶν παρειῶν τῶν βρεφῶν Θράκ. (Μάδυτ.) 2) Εκτασις γῆς πεφυτευμένη διὰ κλημάτων, ἀμπελος, ἀμπελῶν κοιν. καὶ

Απούλ. (Στερνατ. κ. ἀ.) Καλαβρ. (Μπόβ.) Καππ. (Άραβαν. Γούρτον.) Πόντ. (Άμισ. Κερασ. Ολv. "Οφ. Σάντ. Τρέπ. Τραπ. κ. ἀ.) : Δουλεύω - κλαδεύω - ξελακκώω - ξεφυλλίζω - σκάβω - τρυγάω - φυτεύω άμπελι κοιν. 'Ακκίζω τ' ἄμπελι (λακκίζω, κατασκευάζω λάκκους περὶ τὰ κλήματα τῆς ἄμπελου) Νάξ. (Βόθρ.) || Φρ. 'Επηγε σὰν τὸ σκυλλί' s τ' ἄμπελι (ἐπὶ τοῦ φονευθέντος ἡ παθόντος τι ἄνευ τιμωρίας τοῦ ἐνόχουν Πρ. ΦΚουκουλ. ἐν 'Ημερολ. Μεγάλ. Ελλάδ. 1930 σ. 436) σύνηθ. Πιάσ' τ' ἄμπελια τον (ἐπὶ τοῦ διαφυγόντος καὶ δραπετεύσαντος) πολλαχ. Ήδρ' ἀδέλι δίχως σκύλλο (ἐπὶ τῶν μὴ προσκρουόντων εἰς ἀντίδρασιν) Κρήτ. "Εχ' ἀδέλι" (εἰναι ἡλίθιος) Λέσβ. Μοιάζει σὰν τζιρδατζίδικ' ἄμπελι (ἐπὶ ἐργασίας ἀμελῶς γενομένης ὑπὸ ξένων ἔνεκα ἀφροντισίας τοῦ κυρίου) Α.Ρουμελ. (Σωζόπ.) Τ' ἀδέλια τον κούτσουρα (ἐπὶ τοῦ δλως ἀφρόντιδος) Κεφαλλ. Εἶν' ἀδέλι ἀκλάδιφτον (ἐπὶ ἀμαθοῦς) Σάμ. Σὰν δὲν ἔχῃς δουλιά, πήγαινε 's τ' ἄμπελι νά 'βρης (ὅτι ἡ ἄμπελος κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους ἔχει ἀνάγκην φροντίδος) Αἴγιν. Μπῆκε 's τ' ἄμπελια (ἐπὶ ἔκείνου, δοτις ἀρχίζει νὰ καταλαμβάνεται ὑπὸ τῆς ζάλης τῆς μεθῆς) Πελοπν. (Καλάβρυτ.) κ. ἀ. Εἶναι μέσ' 's τῇ μέσῃ 's τ' ἄμπελι (συνών. τῇ προηγουμένῃ) Πελοπν. (Άρκαδ. κ. ἀ.) 'Επέρδασε ἀπὸ τ' ἄμπελια (συνών. τῇ προηγουμένῃ) "Ηπ. κ. ἀ. Εἶναι μέσ' 's τ' ἄμπελι μπασμένος (συνών. τῇ προηγουμένῃ. Πρ. ἐν 'Ανθολ. Παλατ. 7,384 «γραῦς ἀμπελίνη», ἐπὶ μεθύσου) Πελοπν. (Κλουτσινοχ.) κ. ἀ. 'Σ τ' ἄμπελι τὸν εἶχαμε (ἐπὶ τοῦ ἀπλήστως τρώγοντος. 'Η ἐν τῇ ἄμπελῳ ἐργασία οὖσα βαρεῖα προκαλεῖ καὶ μεγάλην πεῖναν) Πελοπν. "Ἄς ἔρθη νὰ μοῦ κάμη τ' ἄμπελι χωράφι (λέγεται τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος ἀπειλάς, ἃς περιφρονεῖ) Πελοπν. ("Αργ.) Τώρα δήκαμε 's τ' ἀδέλια (τώρα ἐνοήσαμεν. Πρ. συνών. φρ. τώρα μπήκα με 's τὸ νόημα) Κεφαλλ. 'Αδέλι χωράφι (φρ. παιδική κατὰ τὴν διανομὴν εἰς δύο ίσα μέρη πράγματός τινος) Κεφαλλ. Κάνε ἄμπελια (φρ. κατὰ τὴν παιδιάν τὴν λεγομένην ἀμπελίκαι, δι' ἡς διατάσσεται ὁ φύλαξ νὰ ἀπομακρυνθῇ τοῦ κύκλου διὰ νὰ ἔχουν οὗτος οἱ παῖκται διάστημα πρὸς ἐλευθέραν κίνησιν) Πελοπν. (Χοτοῦσ.) || Παροιμ.

Πόδ' ἄμπελια ἂς βάλ' ἀργάτες | καὶ καράβια καλαφάτες
(ὅτι ὀφεύλουν νὰ φροντίζουν περὶ πράγματός τινος οἱ περὶ αὐτοῦ ἐνδιαφερόμενοι. Πρ. καὶ τὴν συνών. φρ. ὅποιος ἔχει τὰ γένεια ἔχει καὶ τὰ χτένια) Κωνπλ. κ. ἀ.

'Απὸ μικρὸς ἐφύτευεν δι φρόνιμος ἀδέλι
κι ἀγάλη' ἀγάληα ἐγίνηκε ἡ ἀγονρίδα μέλι
(τὰ καλὰ ἔργα ἐν τέλει ἀμείβονται) Κεφαλλ. κ. ἀ.

'Εκειὸς ποῦ μᾶς χρώστας μᾶς πῆρε καὶ τ' ἀδέλι
(ἐπὶ τοῦ ἄγαν ἀδικοῦντος) Κεφαλλ.

Τ' ἄμπελια θέν ἀμπελουργὸνς καὶ τὰ καράβια ναῦτες,
τὰ ροῦχα τὰ μεταξωτὰ κορυμὰ γὰρ νὰ τὰ βάζουν
(ὅτι τὰ μεγάλα ἔργα ἀπαιτοῦν δεξιοὺς καὶ ἐμπείρους ἐργάτας) ἀγν. τόπ.

Τ' ἄμπελι θέλ' ἀμπελουργό, τὸ σπίτι νοικούρι
(συνών. τῇ προηγουμένῃ) ΙΒενιζέλ. Παροιμ.² 290,86.

Τοῦ νοικοτουροῦ τὸ μάτιν κοπομὰ 's τ' ἄμπελι
(μόνον διδιοκτήτης φροντίζει εἰλικρινῶς περὶ τῶν κτημάτων αὐτοῦ) Μεγίστ. "Οταν δῆς ἀρκούδα 's τοῦ γειτόνου τ' ἄμπελι, περίμενέ την καὶ 's τὸ δικό σου (ὅτι εἶναι δρόθον καὶ σύμφορον νὰ βοηθῇ τις τὸν γείτονα ἀπειλούμενον ὑπὸ κινδύνου) ΙΒενιζέλ. Παροιμ.² 234,839. Τὰ δικά σ' τ' ἄμπελια
φράζε καὶ τὰ ξένα μὴ γυρεύης (μὴ πολυπραγμόνει περὶ τῶν

ξένων ὑποθέσεων) ΙΒενιζέλ. Παροιμ.² 286,24. Τί σὲ μέλει
πό τοῦ παππᾶ τ' ἄμπελια καὶ ωτᾶς; (συνών. τῇ προηγουμένῃ) ἀγν. τόπ. || "Ἀσμ.

'Αδέλι μου φαρδόφυλλο καὶ φουδοκλαδεμένο,
θὰ σὲ πουλήσω, ἀδέλι μου, καὶ θὰ σὲ παζαρέψω,
χρέος πολὺ μὲ φίξανε, νὰ τὸ πλερώσω θέλω.

Θράκ. Συνών. ἀμπελιγῶνας, ἀμπελῶνας. 'Η λ. καὶ
ώς τοπων. ὑπὸ τοὺς τύπ. 'Αμπέλ' "Ηπ. 'Αμπέλια πολλαχ.
'Αμπέλα Πόντ. (Τραπ.) 3) Κήπος Μεγίστ. Πόντ. (Άμισ.)

4) 'Αγρός Χίος
Πρ. ἀμπελότοπος.

άμπελιάρικος ἐπίθ. ἀμάρτ. ἀμπελάρικος Πόντ. (Οφ.)

'Εκ τοῦ ούσ. ἀμπέλι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ.-
-ιάρικος.

Κατάλληλος διὰ τὴν ἀναρρίχησιν καὶ καρποφορίαν
τοῦ κλήματος: Δεντρὸς ἀμπελάρικο.

άμπελεάτης ὁ, ἀμάρτ. ἀμπελάτης Προπ. (Κούταλ.)

'Εκ τοῦ ούσ. ἀμπέλι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ.-
-ιάτης.

'Ο ἀσχολούμενος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἄμπελου,
άμπελουργός: Οἱ ἀμπελάτες ἀπ' τὸ μεσημέρι ἀφίναν τοὺς
δουλειές τους. Συνών. ίδ. ἐν λ. ἀμπελάρις.

άμπελεάτικο τό, Λεξ. "Ηπίτ. ἀδελεάτικο "Ανδρ. Πελοπν. (Οίν.) κ. ἀ. ἀμπιλάτ' κον Στερελλ. (Αίτωλ.)

Τὸ ούδ. τοῦ ἐπιθ. *ἀμπελεάτικος ούσιαστικο-
ποιηθέν.

1) 'Η ἀμοιβὴ τοῦ ἀμπελοφύλακος "Ανδρ. Πελοπν. (Οίν.) Στερελλ. (Αίτωλ.) κ. ἀ. Συνών. ἀμπελικάτικα,
ἀμπελοφυλακιάτικο. 2) 'Ενικ. καὶ πληθ., ὁ ἀμπελικός φόρος Πελοπν. —Λεξ. "Ηπίτ.

άμπελίδα ἡ, Λεξ. Μ. 'Εγκυκλ. 'Ελευθερουδ.

'Εκ τοῦ ἀρχ. ούσ. ἀμπελίς. Πρ. καὶ ἀγριαμπελίδα.

Τὸ φυτὸν ἀγράμπελη, δι ίδ.

άμπελίζω Πελοπν. (Καλάμ.)

'Εκ τοῦ ούσ. ἀμπέλι.

Φυτεύω ἀμπελον: Γνωμ.

"Οπου είν' ἄμπελι ἄμπελις κι ὅπου χωριὸ κατοίκα.

Συνών. ἀμπελεύω, ἀμπελῶν, ἀντίθ. ξαμπελεύω.

άμπελική ἡ, "Αθ. —Λεξ. Κομ. Αίν. ἀδελική Κρήτ. Μακεδ. (Χαλκιδ.) κ. ἀ. ἀμπελικεία "Αθ. Κύπρ.

Τὸ θηλ. τοῦ ἀρχ. ἐπιθ. ἀμπελικὸς ούσιαστικοποιηθέν. 'Η λ. καὶ παρὰ Βλάχ. Διὰ τὸ ἀμπελικεία πρ. ἀγαπητικὸς - ἀγαπητικεία, κακὸς - κακεία οὔτ.

1) Τὸ ἔργον τοῦ ἀμπελουργοῦ, ἡ ἀμπελουργία "Αθ. Μακεδ. (Χαλκιδ.) —Λεξ. Αίν. 'Η σημ. καὶ παρὰ Βλάχ.

2) 'Η θητεία τοῦ ἀμπελοφύλακος Κρήτ.: "Εκαμα τὴν ἀδελική μου. Συνών. δραγατική. 11) Μέγας ἀμπελών, ἀγροτικὸν κτῆμα μεθ' ὀλοκλήρου τῆς περιοχῆς, ἵτοι ἀμπελῶνος, κήπου, ὀπωροφόρων δένδρων καὶ τῆς οικίας τοῦ ἀμπελουργοῦ "Αθ. Κύπρ. —Λεξ. Κομ. Αίν. 'Η λ. καὶ ώς τοπων. ὑπὸ τοὺς τύπ. Αμπελική Πελοπν. Αμπελίκη Μακεδ. 'Αβιλίκη Θεσσ.

